

sunt xii, dies faciunt I, qui ad latur Februario, cum vi cal. Mart. habuerit, et in crastino sic habeat. Verbi causa, si hodie vi cal. Mart. additur ille dies in iv anno expleto; nihilominus et crastino vi cal. Martii habentur. Et ideo bissextus dicitur, quia bis vi cal. Martii habet Februarius.

Sex diebus fecit Deus mundum, septimo requievit. Ut ergo plenius intelligatur, computa quot horas habeat unus dies ^a, et divides illas in 7 partes, et quantum remanet, exiude sit bissextus. Primum computa dies ^b occ, quomodo horas habent, decies tricentis ^c sunt tria millia. Iterum facis: bis tricentis, sexco-

^a Digb., computa quantas horas habet unus dies; Cotton., quot horas habent, et div.

teini: sicut in tricenis diebus horæ ut. dc. Iterum facis: decies sexagemi dc, et bis sexagemi cxx. Fiunt ergo in sexagenis diebus horæ dcxx. Iterum facis: decies quatuor l, et bis quini x. Ecce habes in quinque diebus horæ lxx. Fiunt simul integro anno in diebus cccclxx horæ sui cccclxxx, et alias tantas in nocte, sunt simul dierum et noctium totius anni viii dcccclxx horæ. Divide in illas vii partes. Primum facis: septies mille vii, remanent dcccclxx. Item facis: septies ducenti, sunt icccc, remanent cccclxx. Item facis: septies quinquageni sunt ccccl, remanent x. Item facis: septies as vii, remanent iii. Iste tres horæ faciunt in iv annis diem.

^b Cotton., diebus.

^c Cotton., tricenti.

PROTERII, EPISCOPI ALEXANDRINI, EPISTOLA AD LEONEM PAPAM ^a.

Domino meo dilectissimo fratri et consacerdoti B Leoni Proterius in Domino salutem.

Pii-^{simus} et fidelissimus imperator noster Marcianus litteris nuper ad nos venerabilibus usus est, qui-^{bus} asseruit testimare quosdam non diligenter ascriptam diem festi paschalis, quæ per octavam iudictionem futuram, Domino præstante, celebranda est. Verumtamen non velut a se commotus hoc indicavit, sed quia scripta tuæ sanctitatis acceperit. Et præcipiebat oportere nos causam diligenter inquirere, adhibita nimis tenuissima scrutatione, quæ multum sollicitudinis ac studii contineret. Quapropter negligendum non fuit, quominus statim negotium ventilem; quando ex illo jam tempore quo commonitorium tuæ venerationis accepi, plurimam curam rei hujus habuerim; vane legales libros inspicies, nunc antiquorum doctorum instituta contingens ^b; ex quibus possibile est huiusmodi computum investigare solertius. Sumens etiam et centenalem curam Paschæ, descriptum a beatissimo Patre et coepiscopo nostro Theophilo, omnemque decurrens, ita reperi diligenter integreque compositum, ut, quicumque ille sit, auctoritatem scripturæ hujus quolibet modo reprehendere ac vituperare non possit. Erat enim inconsequens virum ita vigilantem Deoque clarissimum, divinarum etiam ditatum scientia Scri-

pturarum, in negotio tam magno ac necessario, prætermisso diligentia labore, potuisse delinquere. Sed forte, sicut tua sanctitas scribit ^c, mendosi codicis, aut ^d librarii error est; et propterea nos oporteret ^e diem sanctæ illius festivitatis transferre, quod abest ^f. Ce-^{lebre}retur ^g autem ita potius, ut centenarias annorum cursus ejusdem beatissimi Patris nostri et coepiscopi Theophili continet; qui antiquorum paginis omnino concordat, id est, die mensis Pharmothi, juxta Ægyptios, qui est vii cal. Mai. Et nos enim, et tota Ægyptia regio, atque Oriens universus, sic ipsam diem celebraturi sumus ^h, Deo præstante.

Ut autem non arbitremur absolute, quæ nobis videntur, scribere seu velle firmare, inseruimus etiam causas huic epistolæ, quibus tua sanctitas forte æstimet, non se debere reprehendere Ægyptiorum Ecclesiæ veritatem, quæ mater huiusmodi laboris existit, diligenterque conscripsit. Olim quidem Dominus per Moysen tempus paschale significavit, dicens: *Custodi mensem novorum*, primum hunc esse proponens; sicut iterum dicit: *Mensis iste vobis initium mensium, primus erit in mensibus anni; et facies pascha Domino Deo tuo xiv die mensis primi*. Sed qui hæc per Moysen locutus est Dominus, plenitudo legis existens, quando dignatus est homo fieri, quinta sabbatorum ⁱ, decima quarta luna mensis primi, in cenaculo cum discipu-

^a De epistolæ Dionysii ad Proterium argumento ac tempore lege lib. ii de Doctr. temp. cap. 64, p. 222. De Paschate anni Diocletiani 471, Christi 455, hæsitatio suborta erat, de qua consultus Proterius a S. Leone respondet. PETAVIUS. — Epistolæ hujus a Proterio Græce scriptæ, et a Dionysio Latine rediitæ, ita meminit Sigebertus in Catal. Ser. eccl., cap. 27: *Transiit de Græco in Latinum Proterii Alexandrini epistolam, scriptam ad Leonem papam, de celebrando Pascha in anno Domini cccclv*. Quod vero translata cyclo suo paschali subjecerit, ipse sub fine prefationis ad Petronium his verbis testatur: *Quam (epistolam) ante hæc annos transferentes a Græco, huic operi adnectendum esse prospeximus*. Illam a Petavio in App. op. de Doctr. temp., p. 371, et Æg. Bucherio in Comment. ad Victorii Canon. paschal., p. 82, editam, nos cum aliquot codd. mss. collatam, hinc inde supplevimus et emendavimus, nominatim

cum codice Bodleiano F. N. E. 3, 5; Cottoniano, in scrinio Caligulæ A. 15, et Digbarano 63: quorum illum per B, istum per C, hunc per D, signabimus.

^b C, dicta instituta continens.

^c C et D, scripsit.

^d Vox scriptoris, quæ in utraque editione hic interseritur, in mss. abest.

^e C et D, oportet.

^f Hæc duas voces, ex omnium mss. nostrorum consensu, substituvimus, pro iis quæ in editis leguntur, quæ abest.

^g Ita cum C legimus, pro celebratur, quod est in e. litis.

^h D, sic ipsius diei celebraturi auctoritatem cumus.

ⁱ Ita omnes tres codices nostri habent, pro quinta feria, ut est in editis.

lis pascha manducans, paulo post a Juda traditur: A et sequenti die, xv luna crucifigitur, id est sexta feria; et ad inferos descendens, ad dispensationes salutis nostræ perficiens, vespere sabbati, lucescente dominico, resurrexit a mortuis; in quo die lunam primi mensis juxta Hebræos, existisse manifestum est. Nos ergo Christiani, non solum xiv lunam in Pascha requirimus (hoc enim Judæi facientes, sine festivitate sunt); sed etiam resurrectionis diem Redemptoris nostri, qui est xv luna præfati primi mensis novorum, sollicitius observamus. Quod si eodem modo plenilunium semper occurreret^b, quinta sabbatorum, quando Salvator pascha cum discipulis manducavit, omne tolleretur ambiguum. Quia vero lunæ circulus ad solis cursum inæqualis est, et xiv luna paschalis in die dominico sæpe contingit, non est autem possibile tunc festum celebrare; sed nec pridie, sabbato, luna xiii junium colere; in septimanam sequentem differendum est; maxime cum habeamus intra eam xv lunam, quando, sicut scripsit Apostolus, pascha nostrum immolatus est Christus. Decima quarta namque luna primi mensis juxta Hebræos, ut superior dictum est, Jesus pascha typicum manducavit; sequenti vero sexta feria, xv luna, ut ovis occisionis cruci pro nobis affixus est; et vespere sabbati, lucescente dominico, xv luna, resurrexit a mortuis.

Quia ergo in solemnitate futura paschali, per vii indictionem, xiii die^d Pharmothi mensis novorum, qui est xv cal. Maii, occurrit xiv luna die dominico, in septimanam differre convenit subsequentem. Habentes enim intra eam tridecimum mysterium, hoc est xv lunam, quando crucifixus est Christus, quartadecimæ coherentem; nec non et xvi et sequentem decimam septimam; vigesimo quidem octavo die mensis Pharmothi, qui est ix cal. Maii, jejunia solvemus vespere sabbatorum. Sequenti vero lucescente dominico, xix die mensis ipsius Pharmothi, qui est viii cal. Maii, festivitatem sincerissime celebrabimus.

Nam et priscis temporibus, si quando die dominico, decima quarta luna reperta est, in sequentem septimanam est dilata festivitas. Sicut in octogesimo

nono et nonagesimo tertio anno a Diocletiani probatur imperio. Sic enim et tunc beatissimi Patres nostri fecisse declarantur (*Anno Christi 375*). In octogesimo nono quidem anno ab imperio Diocletiani, superstite beatæ memoriæ Patre nostro et episcopo Athanasio^f, cum xiv luna paschalis xviii die mensis Phamenoth, id est, nono calend. Aprilium die, provenisset, die dominico; in subsequentem translatum est hebdomadem; ita ut quinta die mensis Pharmothi, hoc est, pridie calendarum Aprilium, celebraretur Pascha dominicum. In nonagesimo autem tertio anno ab imperio ejusdem Diocletiani, cum xiv luna paschalis xiv die mensis Pharmothi, qui est v idus Aprilis, diē dominico contigisset, in sequentem item septimanam dilatio facta est: ita ut dominicum pascha xxi die mensis Pharmothi, qui est xvi calend. Maii, solemniter ageretur. In centesimo quoque tertio anno ab imperio præfati Diocletiani (*Anno Christi 387*), cum luna paschalis decima quarta Pharmothi xxiii die, qui est xiv calend. Maii, esset die dominico superventura; iterum septimana quæsitæ est, et dominicum pascha die mensis ipsius Pharmothi, qui est vii calend. Maii, constat esse celebratum, propter angustiam temporis imminens. Item cum in centesimo sexagesimo anno (*Anno Christi 444*) a Diocletiani imperio, 14 luna paschalis Pharmothi xxiii die, qui est xiv calend. Maii, occurreretⁱ, tertia feria septimæ, et dominicum Pascha xxviii die mensis ipsius Pharmothi, qui est nono calendæ Maii, nos celebrasse meminimus.

Neesse est igitur, in cclv anno a Diocletiani imperio, in futuro paschali festo indictionis octavæ, vigesimo secundo die Pharmothi, qui est xv calend. Maii luna decima quarta, occurrente die dominico, in proximam septimanam, juxta præcedentem formam, convenienter extendi, ut xxix die mensis Pharmothi, qui est viii calend. Maii, dominicum celebretur Pascha, propter apprehendentem rursus angustiam; sicut Patres nostri fecerunt, decimas quartas lunas occurrentes die dominico, differentes. Nam si xiii die mensis Pharmothi, qui est xv calendæ Maii, luna xiv,

^a In Petavii edit. legitur *quæ*, sine sensu, et contra omnium codicum nostrorum fidem.

^b Ita Bucherii editio et codex D, rectius quam Petavii editio, quæ hic sensum plane turbat.

^c Voculam hanc restituimus, et per eam sensum planiorem reddimus, beneficio codd. C et D.

^d Editi hic interserunt vocem *dominico*, quæ in C et D abest, et videtur esse glossema.

^e Meminit utriusque S. Ambrosius in epist. ejusdem argumenti ad episcopos Æthiæ. Annus Diocletiani lxxxix iniit a Thoth fixo anni Christi 372. Igitur anno sequenti Christi 373, labente eodem anno Diocletiani, orta est altercatio super Paschate, cyclo lunæ xiii, solis xviii, littera F, neomenia paschalis die ii Martii, feria ii, decima quarta die 24 Martii, feria vii. Ideo nonnulli in termino celebrarunt; catholici autem Martii ultimo. Præerat tunc Romanæ Ecclesiæ Damasus; Alexandrinæ legitiimus episcopus erat Petrus, qui Athanasio suspectus erat, inortuo jam anno 371. Itaque divinandum est quid S. Proterius sibi velit, cum superstitem ait fuisse tunc Patrem et episcopum Anastasium. An Athanasium scripsit, et allucinatus, credidit eum, qui biennio ante decesse-

rat, adhuc illo tempore vixisse? PETAVIUS.

^f Nomen Athanasii restituimus ex cod. B et D, pro *Anastasio*, quod est in utraque editione. Vitium hic latere Æg. Bucherius animadvertit, cujus hæc adnotatio est: *Lege ATHANASIO, et discere eum non ante hunc annum Christi 375 mori potuisse, 2 Maii, sex, ut chronographus innominatus apud Scalig. in Euseb. vii Pachon. Vide notam præced. Petavii.*

^g Christi 377, cyclo lunæ xviii, solis xxii, littera A. Terminus paschalis die 9 April. dominica. Ideo die 16 ejusdem mensis rite celebratum est. PETAVIUS.

^h Christi 444. Vid. lib. ii de Doct. temp., p. 221. PETAVIUS.

ⁱ B et D, *occurrit*.

^j Ita legitur in editionibus Petavii et Bucherii, a quibus ms., non minus quam inter se, discrepant. Nam B habet: *in clxv anno*; D vero, *in cclxv annorum a Diocl.*, etc. Sed in nullum horum annorum characteres a Proterio memorati conveniunt. Hinc Æg. Bucherius in margine addit: *Lege clxxi*, qui est annus Christi vulgaris 455, indict. viii. Similiter Petavius in notis: *Scribe, inquit, in centesimo septuagesimo primo.*

sicut dixi, sæpius occurrente dominico die, Pascha celebremus, inueniemus pridie, id est sabbato, XXI die mensis ejusdem, qui est XVI calendas Maii, XIII luna tunc existente, non rite jejunia solvere. Nec enim in decima tertia luna comeditur pascha. Unde quia XXII die mensis Pharmothi, qui est decimo quinto calendas Maii, dominico die, decima quarta luna contingit; non autem convenit die dominico jejunare, quia hoc Manichæorum est proprium: consequens est in proximam tendere septimanam, intra quam, ut diximus, habemus et XV lunam, quando crucifixus est Dominus, et XVI lunam, simul et XVII lunam, quando resurrexit a mortuis. Ita ut XXVIII die mensis Pharmothi, qui est IX calend. Maii, vespere sabbati jejunia pro more solvamus, et sequenti dominico, XXXIX die mensis ipsius, qui est VIII calend. Maii, festum paschale celebremus.

Illud etiam necessario vobis innotescimus, quod in futuro * anno CCLXV ab imperio Diocletiani, XIV luna rursus occurrente, XVIII die mensis Pharmothi, qui est XIV calend. Maii, dominicum Pascha XXVII^b die mensis ipsius, qui est VII cal. Maii, Deo præstante celebrabitur.

Sed nonnulli subtilitatem paschalis computi forsitan ignorantes, Judaicis seducti fabulis, æstimabunt nos in secundum mensem recedere, si festivitatem catecum exigamus, nescio prorus unde hoc asserentes. Nam XIV luna ipsius mensis occurrente XXII die mensis Pharmothi, qui est XV cal. Maii, quomodo querelam sustinebimus, quod in secundo mense Pascha celebremus? Judæi namque ignorantes Dominum, tempus quoque Paschæ ignorant. Unde sæpius a primo mense recedunt, et in XII mense Pascha celebrare se^c aliquatenus arbitratur. Sed beatissimi patres nostri cyclum decemnovennalem certius affigentes, quem violari impossibile est, velut crepidinem ac fundamentum, et regulam, hunc decemnovennalem computum statuerunt: non juxta Judæorum nunc inductas atque ineptas actiones^d; neque secundum exterorum putativam sciamque pruditiam, sed secundum^e gratiam Spiritus sancti institui, in revolutione sæpe memorati decemnovennalis circuli decimas quartas paschales lunas diligentius adnotarunt.

His itaque confectis, illud etiam oportet attendere, quod errent nimium qui primi mensis initium lunaris cursus a XXV die mensis Phamenoth, qui est XII calend. Aprilis, omnino esse constituunt: eo quod tunc initium verni temporis, ab his qui hoc invenire valuerunt cum omni diligentia præfixum esse videatur, et manifeste quidem secundum cursum solis, XXV die

mensis Phamenoth, qui est XII cal. Aprilis, æquinoctium esse cognoscitur. Sed non oportet ab hoc æquinoctio prius mensis exordium, juxta cursum lunæ, prorsus affligere. Alioquin per omnia solis circulo lunæ discursus concordare debuerat. Verum quia cunctis habentibus intellectum certum est quod velocissimum lunæ motum cursus solis minime consequatur, age jam nunc breviter, Deo præstante, dubios instruamus, quod in secundum mensem nullo modo possimus excedere. Si enim in æquinoctio, id est XXV die mensis Phamenoth, qui est XII cal. Aprilis, juxta cursum lunæ, mensis constitueretur initium, rationis esset opinari nonnullos, in secundum mensem nos posse recedere. Nunc autem, quia XIV luna prius mensis per octavam indictionem, quæ ventura est XXII die mensis Pharmothi, qui est XV cal. Maii, invenitur, certum est quod initium ejusdem mensis primi juxta lunæ cursum nono die Pharmothi, qui est pridie nonas Aprilis occurrat. Cum ergo decima quarta luna, XXII die mensis Pharmothi inveniat, qui est XV calendas Maii, dominicum pascha XXXIX die mensis ipsius Pharmothi, qui est VIII cal. Maii, celebrantes, in secundum mensem minime recedimus, eam lunam tunc XXI indubitate habeamus. Quomodo igitur excurreremus in mensem secundum, quandoquidem initium primi mensis juxta lunæ cursum, sicut paulo ante dictum est, IX die mensis Pharmothi, qui est pridie non. Aprilis, existat, et XIV luna, XXII die mensis ipsius, id est XV cal. Maii proveniat? Hoc autem ita declarato, certum est quod in secundum mensem nullatenus excurramus, XXXIX die mensis Pharmothi, qui est VIII cal. Maii, dominicum pascha celebrantes.

Cognoscant itaque per tuam sanctitatem, qui in illis partibus ambigunt, quod legitime per octavam indictionem Pascha peragimus^f. Propterea enim scripsi^g, Patrum et in hoc ecclesiasticas formulas subsequens, et exinde occasiones rei hujus assumens. Sic namque et præcessores^h nostri, si quando dubietas orta est, prædicere festinabant, ut ubique consonanter ageretur sancta festivitas. Quod etiam nunc juxta priscam consuetudinem credimus in Domino prædicari in ecclesiis unam fidem, unum baptismum, et unam solemnitatem sacratissimam paschalem ab omnibus Christianis ubique celebrari in Christo Jesu Domino nostro; quia in ipso vivimus, et movemur, et sumus.

Transferre vero hanc epistolam in Latine vocis eloquium, non satis certum esse putavimus; ne forte græcissantes potius apud nosⁱ, nec jam valentes

* B corrigendum: et in futuro centesimo nonagesimo octavo. Hic est Christi 482. Cyclus erat lunæ VIII, solis XV, littera C. Igitur neomenia paschalis Nicæna die 5 April., terminus die 18 Aprilis, sive XIV cal. Ap. dominica die. Itaque diffundendum Pascha fuit in VII cal., id est die 25 Aprilis. PETAVIUS. — Consentit Bucherius. Codex Boleianus habet: in futuro ducentesimo LX^{mo} VII^{mo}.

^b Bucherius: lege 30.

^c Vocem se addunt B et D.

^d Forte rationes. BUCHERIUS.

^e B. sed gratia Spir. S.

^f D, peragentur.

^g D, scripta.

^h Ita B et D, quorum prior pro nostri habet præcessores met. In edit. Petavii et Buch. legitur, præcursores nostri.

ⁱ Ita Petaviana editio, et mss. codd., quos proinde sequi maluimus, quam Bucherium, qui hic legit: vos.

^j In edit. Petav. et Buch. perperam hic interseritur, enim, quod sensum turbat, et in mss. deest.

hæc diligenter exprimere, læderent veritatem, propter informem sermonem atque incongruum, et qui forte non ita possit ardentem scienterque transferri, sicut causa posebat. Saluta eam, quæ tecum est,

* Ultimam hanc vocem, quæ additur in mss., Petavius et Bucherius omiserunt.

* EPISTOLA DIONYSII DE RATIONE PASCHÆ,

SCRIPTA ANN. CHRISTI VULGARI LXXVI *.

Dominiis a me plurimum venerandis, Bonifacio primicerio notariorum, et Bono secundicerio, Dionysius Exiguus salutem ^b.

Observantiæ ^c paschalis regulam, diu sancto ac venerabili Petronio episcopo commoneante, tandem stylo commendare compulsus, omnem deinceps ambiguitatem diversitatis, oppugnantiamque ^d sublatam fore credideram: maxime quod sanctorum trecentorum octodecim antistitum qui apud Nicæam convenerant auctoritatem totis nisibus insinuare curaveram, qui in illo ^e concilio venerando decemnovennalem cyclum regulariter affigentes, quartas decimas lunas paschalis observantiæ per omnia tempora lege suæ ^f revolutionis immobiles adnotaverunt. Sed quoniam sanctitas vestra, orta rei hujus quæstione, de archivo Romanæ Ecclesiæ, Paschasini, venerabilis episcopi, scripta, quem constat, pro persona beatissimi papæ Leonis, sancto Chalcedonensi præsedisse concilio, ad eundem papam per idem tempus directa nunc protulit, quæ sanctis Patribus evidenti ratione consentiunt, hæc ^g præsentem indidimus operi: ut hujus etiam viri testimonio niteremur, qui manifesto miraculo venerabilium pontificum paschalia decreta confirmat. Quia vero in scriptis ipsius ^h communium annorum et embolismorum mentio facta est, et a nonnullis hæc ratio, quæ ex Hebræorum, ut fertur, traditione descendit, inagnopere quæritur, scire volentibus utrum huic paterna regula ⁱ consonare videatur, necessarium duximus et hanc notitiam, ne probetur in aliquo dissidere, coacta brevitate digerere.

Noverimus itaque quia idem decemnovennalis cyclus ^j per ogdoadem et hendecadem semper in se revolvitur. Octo namque et undecim ipse numerus explicatur. Ogdoas ergo, quæ incipit a primo decemnovennali cyclo, qui est lunaris decimus septimus,

* Hoc anno scriptam esse hanc epistolam, probant characteres ipsius jam supra notati, et consentiunt Bucherius de Doctrina temp., p. 489; Noris. de Cyclo Rav., p. 200, etc. Nos illam, a Petavio licet et Bucherio jam editam, cum duplici codice ms. Cottoniano, Tiber. E. 4, et Calig. A. 15, Digbæano 6, et Bodlejano F. N. E. 3, 5, contulimus. Quorum primum signabimus per C 1, alterum per C 2, tertium per B, quartum per B.

^b Vox hæc in utroque Cottoniano deest.

^c Alii, *reverentiæ*: non bene. BUCHERIUS. — Sic et uterque codex Cotton.

^d Ita C 2 et D. — In editis legitur: *omnem diversitatis oppugnationem*.

^e Sic C 2 pro *ipso*, quod est in editis.

* Si noscere velis quam ob causam hanc epistolam jam col. 23 exscriptam hoc iterum loco posuerimus, vide quæ

A fraternitatem. Te, quæ nobiscum est, salutat in Domino. *Et alia manu*: Valere te et nostri meminisse, domine, precor, dilectissime et desideratissime frater *.

hac ratione peragitur: ut annos primum et secundum communes, id est minores habeat; tertium embolismum, id est majorem; annum quartum et quintum item communes, sextum embolismum, septimum communem, octavum embolismum. Ac per hoc ogdoadis communes anni quinque et tres embolismi jugiter ascribuntur. Communis autem annus duodecim lunares menses colligit, qui dies trecentos quinquaginta quatuor efficiunt. Embolismus autem annos et lunas tredecim, et dies trecentos octoginta quatuor habere monstratur. Item hendecas hac lege decurrit ^k. Incipit a nono ^l cyclo decemnovennali, qui est lunaris sextus; cujus primus et secundus annus communis est, tertius embolismus, quartus et quintus communis, sextus embolismus, septimus et octavus communes, nonus embolismus, decimus communis, undecimus embolismus: sicque hendecas communibus annis septem, embolismus quatuor terminatur. Embolismorum autem ista ratio probatur existere, quia annorum communium videtur damna supplere, quatenus ad solare tempus lunaris exæquetur excursio. Quamvis enim anni solaris circulum ^m per singulos menses luna circumneat, tamen ejus perfectionem duodecim suis mensibus implere non valet ⁿ. Denique in annis communibus ad rationem solaris anni undecim dies lunæ deesse cernuntur. In embolismis vero novemdecim diebus eundem annum videtur solarem ^o luna transcendere. Quapropter ogdoadis et hendecadis annos, juxta præfati circuli ordinem, in medium proferamus, et liquido probabimus per octo annos et undecim lunæ cursum cum sole contendere, quando tot dies illa colligat quot ille cucurrerit.

In ogdoade diximus quinque annos esse communes, D tres embolismos. Quinquies ergo ^p trecenteni quinquageni quaterni, sunt mille septingenti septuaginta; et ter trecenteni octogeni quaterni, mille centum

¹ Sic uterque C. Petavius, *legis suæ*; Bucherius, *legi*.

² Ita B et D. Petav. et Buch., *huic*.

³ Sic C 1 et B, pro *ipsis*, quod est in editis.

⁴ Al., *paternæ regulæ*. BUCHERIUS. Consentit C 1, 2 et B.

⁵ B, *circulus*.

⁶ Ita Cottonianus. Editi, *discurrit*.

⁷ Sic Digb. et Bodlei., ex quibus correximus lectionem Petavii: *anno cyclo dec*.

⁸ C 1, *solis unnum cyclum*. Consentit B; C 2 habet *solis annis* (forte *annuum cyclum*).

⁹ Ita B et C. Editi, *prævalet*.

¹⁰ Hæc vox in D deest.

¹¹ C 1 addit *dies*.

ad epistolam Petronio directam notavimus col. 485: idem enim de præsentem epistola sententiam. Edit.